

10 billeder af rummelighed

Danmarks Lærerforening mener, at den danske folkeskole, som den er beskrevet i folkeskoleloven, pr. definition er den rummelige skole.

Alle børn, der bor i Danmark, skal principielt kunne få opfyldt undervisningspligten i en folkeskole, der spænder fra en almindelig klasse i distriktsskolen til det mest specialiserede tilbud i den amtskommunale specialundervisning.

Forskellige politiske udspil forsøger imidlertid med udgangspunkt i økonomi at tegne et meget forenklet billede, hvor rummelighedsbegrebet ofte indsnævres til at handle om klassen og omfanget af specialundervisning.

Når man diskuterer folkeskolens rummelighed, er det helt afgørende, om man tænker på den almindelige klasse på den almindelige skole med specialundervisning som supplement til den almindelige undervisning, om man tænker på hele det kommunale skolevæsens rummelighed inklusive specialklassetilbud som erstatning for den almindelige undervisning, eller om man også medtænker amtskommunernes meget specialiserede tilbud.

Den rummelige almindelige folkeskole er i høj grad afhængig af tydelige kommunale målsætninger og handleplaner. Dertil kommer, at en velfungerende PPR, en god grunduddannelse og et godt efteruddannelses tilbud til lærerne er nogle af de aspekter, der bør inddrages, hvis det skal lykkes at skabe en folkeskolekultur, hvor man værdsætter forskellighed og føler ægte omsorg for hinanden.

I praksis vil lokale forhold være med til at sætte rammerne for rummelighedsbegrebet; men når det etiske aspekt inddrages, kan man sige, at grænsen for rummeligheden går der, hvor klassens sociale fællesskab er i fare, hvor læreren forhindres i at gennemføre sin undervisning, og/eller hvor den enkelte elev ikke længere får udbytte af sin skolegang og samværet med kammeraterne.

Det er Danmarks Lærerforenings ønske, at der gennem en dialog om de konkrete problemstillinger i fællesskab findes løsninger, der understøtter skolens rummelighed.

Danmarks Lærerforening ønsker at medvirke til at nuancere debatten, uanset om den foregår i det fælles rådgivende organ, i MED/SU-systemet, på det pædagogiske råds møde, i skolebestyrelsen, på pædagogiske dage, i kommunale arbejdsgrupper eller et helt andet sted.

Det er nødvendigt for os som professionelle at få mange aspekter med i debatten, så begrebet "den rummelige skole" forstås så bredt som muligt. Det er i det lys, de efterfølgende scenarier skal ses.

Det skal understreges, at de forskellige handlemuligheder, der beskrives, er hentet i virkelighedens verden; men der er formentlig ingen skoler, der råder over alle mulighederne på en gang.

Danmarks Lærerforening mener, at billederne kan være med til at gøre opmærksom på, at den rummelige skole ikke kun handler om kvantitet, men også om kvalitet.

1. billede – Patrick, en socialt belastet elev

Der er 21 børn i børnehaveklassen deriblandt Patrick, som ofte har en uacceptabel udadrettet adfærd. Han er voldsom og meget humørsvingende. Hans hjemmesituation er præget af, at hans forældre blev skilt for et halvt år siden, og hans mor nu er alene med ham og hans psykisk syge storebror.

Der er plads til Patrick i folkeskolen fordi

Kommunen har afsat tid til brobygning mellem daginstitution og skole, så skolen var forberedt på Patricks problemer. Skolen har via PPR's forebyggende arbejde et godt samarbejde med de sociale myndigheder.

Skolen har "op – ned" ordning, så en af de kommende 1. klasselærere har timer i klassen, og børnehaveklasselederen kan følge Patrick i 1. klasse. Desuden er der tilknyttet en SFO-pædagog, så der i praksis altid er 2 voksne om klassen. Skolens fysiske udemiljø giver mulighed for, at Patrick og resten af klassen kan komme ud og røre sig efter behov.

På et forældremøde er der aftalt spilleregler for klassen, og Patricks kammerater inddrages i at løse de adfærdsproblemer, der opstår i klassen.

2. billede – Peter, en uopdraget elev

Skolen ligger i et socialt belastet kvarter med bandekriminalitet. Peter går i 4. klasse og føler sig tiltrukket af banderne. Han har altid været meget overladt til sig selv, og forældrene undskylder det med, at de føler sig magtesløse. Han går og kommer, som det passer ham, og det eneste, der interesserer ham, er fodbold.

Der er plads til Peter i folkeskolen fordi

Skolen har et godt SSP-samarbejde, og skolen afsætter tid til en temadag om bandeproblemet. Klasselæreren får ekstra tid til elev- og forældresamtaler, og en SFO-pædagog knyttes specielt til klassen for Peters skyld.

Pædagogen er ansat i skolens fritidsklub, som har særlig fokus på problemet og derfor har indledt et samarbejde med de lokale idrætsforeninger. Det sociale netværk i kommunen inddrages, og Peters forældre tilbydes "hjemme-hos" og en

mulighed for en aflastningsfamilie.

3. billede – Karsten, en voldelig elev

Karsten er ny i 6. klasse. Nogle af hans klassekammerater har hørt, at han har overfaldet naboen, fordi denne bad Karsten om at flytte sin cykel fra naboen's hæk. Karsten reagerer voldsomt, da klasselæreren forsøger at inddrage den episode i en samtale med ham. Han truer læreren med ballade, hvis han ikke blander sig udenom. Et par dage efter understreger han sin trussel ved at kaste en sten gennem ruden i lærerens hus.

Der er plads til Karsten i folkeskolen fordi

Skolen har et akut beredskab samt en tydelig ledelse, som med det samme kontakter SSP, forældre og de sociale myndigheder. Karsten får et specialtilbud i en heldagsklasse, som er tilknyttet skolen, mens det vurderes, hvorledes Karsten bedst hjælpes. Både Karsten og læreren tilbydes fællessamtaler med psykolog, med henblik på at de begge fremover skal kunne møde hinanden på skolens grund. Desuden tilbydes læreren et antal psykologtimer betalt af kommunen.

4. billede – Hakan, en tosproget elev

Hakan kom til Danmark for et halvt års tid siden som 12-årig og blev sammen med sin familie placeret i en kommune, hvor de fik anvist bolig i et landdistrikt. Han startede i en 5. klasse på den nærmeste skole. Skolen havde ikke erfaringer med to-sprogede elever. Der opstod ret hurtigt alvorlige problemer også i forhold til klassekammeraterne. Problemerne havde helt åbenbart udspring i forskellige former for kultursammenstød.

Der er plads til Hakan i folkeskolen fordi

Skolens leder var bekendt med, at en større byskole i nærheden havde årelange erfaringer med denne elevgruppe, og det blev aftalt med Hakan og hans forældre, at han prøvede at starte der. Han går nu på en skole, som har en målsætning og en handlingsplan for arbejdet med to-sprogede elever. Handlingsplanen indebærer bl.a., at modersmålets værdi anerkendes i skolen, i hjemmet og andre sociale sammenhænge. Samtidig har skolens lærere fået en grundig efteruddannelse, der kvalificerer dem til at undervise tosprogede elever også i dansk som andetsprog. Ved særlige pædagogiske behov har skolen mulighed for at trække på ekspertisen i videnscentret for undervisning af to-sprogede i områdets CVU.

5. billede – Ida, en stærkt forstyrrende elev

Ida går i 1. klasse. Allerede i børnehaveklassen gjorde hun opmærksom på sig selv ved hele tiden at snakke, være fysisk urolig og smådrille de andre børn. Men hun havde også gode perioder, især når der var mulighed for at arbejde i værksteder, spille teater og spille musik. Uroen er taget til i 1. klasse, og de andre forældre er begyndt at klage over hende.

Der er plads til Ida i folkeskolen fordi

I kommunen er der en velfungerende PPR, der hjælper Ida. Man har valgt at arbejde med supervision til både forældrene og lærerne. Desuden afsættes der tid til et ekstra forældremøde. Der er indledt et tæt samarbejde med den SFO, hvor Ida går. Det giver mulighed for, at der kan etableres en fælles pædagogisk holdning til Ida, når hun forstyrrer. SFO-pædagogen, som er i klassen, følger specielt Ida i frikvartererne og forsøger at inddrage hende i forskellige fælleslege og kammeratskabsgrupper.

Der er blevet etableret 2-lærerordning fra 2. klasse, så både Idas og den øvrige klassens behov i større udstrækning kan tilgodeses.

6. billede – Jim, en konstant forstyrrende elev

Jim går i 5. klasse, men viser fortsat ingen forståelse for, hvad skolen går ud på. Han er altid meget aktiv, men sjældent med de stillede opgaver. Læreren må dagligt løse konflikter, hvor Jim er indblandet, men Jim har overordentligt svært ved at modtage og bruge kritik konstruktivt og føler sig personligt forfulgt. Han reagerer heftigt, når han føler sig presset eller ikke får sin vilje. Han er også begyndt at få faglige problemer, hvilket yderligere gør det vanskeligt for ham at koncentrere sig og ikke forstyrre eller afbryde de andre elever. Læreren må bruge meget tid på Jim, og det gør, at de andre elever føler sig svigtet. Jims adfærd har efterhånden bevirket, at de andre i klassen er utrygge ved ham og kun undtagelsesvist inddrager ham i fællesskabet.

Der er plads til Jim i folkeskolen fordi

Jim kan tages ud af klassen og placeres i skolens specialundervisningstilbud for elever med sociale og emotionelle vanskeligheder. Det giver bedre mulighed for at tage hensyn til Jims behov for voksenkontakt. Lærerne i støttecentret er i tæt kontakt med klassens øvrige lærere, og målet er, at Jim efter en tid kan komme tilbage til en normalklasse. I starten vil det foregå med støttecentrets deltagelse, således at der hurtigt kan gribes ind over for Jim, så han kan få den fornødne støtte og hjælp. Også på længere sigt vil det være muligt for lærere, der er alene i klassen, at få støtte til Jim, når klassen skal arbejde med opgaver, der kræver stor selvstændighed af eleverne.

7. billede – Vera, en fagligt svag elev

I 3. klasse går det på mange måder godt, men Vera er begyndt at få det svært. Hun er fagligt svag, og nu løber hendes kammerater fra hende. Vera er ked af det og begynder at trække sig ind i sig selv. Forældrene er bekymrede; men har selv svært ved det boglige, og de føler sig ikke i stand til at støtte Vera.

Der er plads til Vera i folkeskolen fordi

På hendes skole er der et godt specialundervisningstilbud – bl.a. støttes der massivt op omkring læseindlæringen.

Specialundervisningslærerne er veluddannede og indgår i perioder i normalundervisningen for at yde supervision til lærerne. Teamsamarbejdet har høj prioritet på skolen, og der er en tydelig pædagogisk holdning til, at andre styrkesider end de boglige også skal prioriteres højt. Desuden er der mulighed for holddeling på årgangen, og skolen har i forbindelse med renovering fået indrettet grupperum i tilknytning til klasselokalerne.

Som noget nyt har skolen etableret en lektiecafé, og der er afsat lærertimer til at holde åbent hver eftermiddag undtagen fredag.

Kommunen har i forbindelse med klare mål vedtaget en handleplan for tidlig indsats i forhold til fagligt svage elever.

8. billede – Sebastian, en højtbegavet elev

Sebastian lærte at læse og skrive af sine ældre søskende, før han startede i skolen. I løbet af de første skoleår fandt lærerteamet også ud af, at Sebastian har helt specielle evner for matematik. Sebastian keder sig tilsyneladende ikke, men forældrene ønsker, at hans evner udnyttes bedre.

Der er plads til Sebastian i folkeskolen fordi

Lærerteamet fik mulighed for at kontakte en konsulent for matematikundervisning, der var ansat i en større kommune i nærheden. Konsulenten hjalp dem med at finde egnede materialer, som kan udfordre Sebastian, når klassen arbejdede individuelt eller i grupper. Samtidig havde konsulenten kendskab til andre elever i regionen, der havde en særlig matematisk begavelse. Da eleverne kom i 5. klasse, kunne der samles et hold, der kunne mødes efter skoletid et par gange om ugen til en studiekreds, som de 4 kommuner i regionen finansierede i fællesskab.

9. billede – Frank, en handicappet elev

Frank er multihandicappet og går i 5. klasse. Frank lider af epilepsi, manglende muskeludvikling og han har meget store talevanskeligheder. Frank er normalt begavet, og derfor har forældrene fastholdt ønsket om, at Frank skal gå i en almindelig folkeskole. På skolen har det været nødvendigt med en delvis ombygning, så Frank kan komme rundt i sin kørestol.

Der er plads til Frank i folkeskolen fordi

Skolen har en fælles holdning til handicappede børn, og skolen er fysisk indrettet til det. På skolen går der ud over Frank 3 elever med kraftig hørenedsættelse og 2 børn med diagnosen DAMP. Det har medført, at skolens øvrige elever bliver inddraget som medansvarlige for omgangen med disse elever, og der er en afklaret holdning i forhold hertil.

Der er gode efteruddannelsesmuligheder for lærerne – også i forbindelse med Franks særlige behov. Der er ansat praktisk støtte, og der er afsat tid til samarbejde med Muskelsvindsforeningen, som kan bistå med praktiske råd om f.eks. hjælpemidler og indretning af klassen.

Der er aftalt en handleplan, som indbefatter jævnlig vurdering af, om det aktuelle skoletilbud er det optimale tilbud til Frank, eller om hans særlige behov bedre kan tilgodeses på en amtskommunal specialskole.

Skolen ligger i et lille velfungerende samfund, hvor alle kender Frank og hans handicap.

10. billede – Signe, en stille, svag elev

Signe går i 2. klasse og hører til den stille type af elever, som læreren næsten aldrig behøver at irettesætte. Hun er konfliktsky, bryder sig ikke om at høre andre tale hårdt, og hun bliver ulykkelig, når der opstår fjendskab i klassen. Hun kan ikke koncentrere sig om skolearbejdet, hvis der er uro omkring hende, navnlig ikke hvis uroen er forbundet med konflikt. I mange sammenhænge har hun affundet sig med rollen som tilskuer og udviser heller ikke selvstændigt initiativ, når det handler om opgaveløsning. Hendes læreproces beror i overvejende grad på lærerens igangsættende opmærksomhed, initiativ og hjælp.

Der er plads til Signe i folkeskolen fordi

Hendes lærere har mulighed for at sikre et roligt læringsmiljø i klassen. Hendes skole har den klare holdning, at konstant forstyrrende elever ikke må opholde sig ude i klasserne, og det giver lærerne mulighed for at fordele deres tid nogenlunde ligeligt på alle eleverne. De når dermed også rundt om Signe og hendes endnu relativt beskedne problemer, til trods for at hun ikke trænger sig på. Derved lykkes det lige netop lærerne at holde Signe indenfor fællesskabet, fagligt såvel som socialt.